

УДК 336:658.1:005

ПІДХОДИ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ

«ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА»

(Сілакова Г.В. Підходи щодо визначення сутності поняття «Фінансова безпека підприємства»// Сілакова Г.В., Геник С.Я./ Науковий журнал «Вісник Одеського національного університету. Економіка». Випуск 3. Т. 21. – 2016. – 220 с. – С. 179-184.)

Сілакова Г.В.

кандидат економічних наук, доцент,

Національний університет харчових технологій

Геник С.Я.

студентка,

Національний університет харчових технологій

Розглянуто теоретичні підходи щодо визначення категорії «фінансова безпека підприємства». Досліджено спільні та відмінні риси теоретичних підходів різних вчених-економістів. Наведено основні характеристики поняття «фінансова безпека підприємства». Визначено основні складові понятійного апарату фінансової безпеки підприємства. Сформульовано авторське визначення економічної категорії «фінансова безпека підприємства».

Ключові слова: фінансова безпека підприємства, загрози, захищеність фінансових інтересів, фінансова стратегія, фінансовий менеджмент.

Сілакова А.В.

Геник С.Я.

Национальный университет пищевых технологий

ПОДХОДЫ К ОПРЕДЕЛЕНИЮ СУЩНОСТИ ПОНЯТИЯ

«ФИНАНСОВАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ ПРЕДПРИЯТИЯ»

Рассмотрены теоретические подходы к определению категории «финансовая безопасность предприятия». Исследованы общие и отличительные черты теоретических подходов различных ученых-экономистов. Приведены основные характеристики понятия «финансовая безопасность предприятия». Определены

основные составляющие понятийного аппарата финансовой безопасности предприятия. Сформулировано авторское определение экономической категории «финансовая безопасность предприятия».

Ключевые слова: финансовая безопасность предприятия, угрозы, защищенность финансовых интересов, финансовая стратегия, финансовый менеджмент.

Silakova A.V.

Henyk S.Ya.

National University of Food Technologies

APPROACHES TO DETERMINING THE ESSENCE OF THE CONCEPT «FINANCIAL SECURITY OF AN ENTERPRISE»

Viewed theoretical approaches to the definition of category «financial security of an enterprise». Investigated common and distinctive features of theoretical approaches the different scientists of economists. Presented the main characteristics of category «financial security of an enterprise». Identified the main components of the conceptual apparatus of financial security of an enterprise. Formulated author's definition of the economic category «financial security of an enterprise».

Keywords: financial security of an enterprise, threats, protection of financial interests, financial strategy, financial management.

Постановка проблеми. На сучасному етапі економічного розвитку більшість вітчизняних підприємств знаходяться в достатньо нестабільному стані, що викликано багатьма проблемами політичного та економічного характеру. Світові фінансова та економічна кризи, невдалі економічні реформи, політична та економічна нестабільність країни, її демографічні проблеми та низка інших факторів вплинули на промислові галузі України, які опинилися на межі кризи. Водночас, незадовільний стан фінансової безпеки вітчизняних підприємств неминуче позначається на стані національної фінансово-економічної безпеки країни.

Фінансова безпека є найбільш важливою, оскільки фінансове підґрунтя є основою господарської діяльності підприємств будь-якої економічної системи. Необхідність комплексного підходу до формування фінансової безпеки підприємства, що забезпечує захист його фінансових інтересів в процесі розвитку, обумовлює її виділення в самостійний об'єкт управління в загальній системі фінансового менеджменту. У зв'язку з цим виникає необхідність більш докладного розгляду сутності поняття «фінансова безпека підприємства» та виявлення його найбільш характерних ознак.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням різноманітних теоретичних і методичних аспектів сутності поняття «фінансова безпека підприємства» та визначення його головних характеристик займалися як зарубіжні, так і вітчизняні вчені, зокрема: О.І. Барановський, О.Г. Блажевич, І.О. Бланк, О.Р. Бойкевич, Т.Г. Васильців, В.І. Волошин, О.І. Воробйова, Ю.М. Воробйов, Ж.В. Галак, К.С. Горячева, Т.В. Давидюк, Т.Р. Данилишин, В.С. Домбровський, А.О. Єпіфанов, В.В. Каркавчук, Т.Б. Кузенко, А.В. Кулик, Р.С. Папехін, О.Л. Пластун, В.Л. Плескач, В.В. Прохорова, Н.В. Саблина тощо.

Науково-теоретичні праці вчених-економістів розкривають основні положення теоретичних основ фінансової безпеки, досліджують функціональне призначення фінансової безпеки, визначають роль фінансової безпеки в діяльності підприємств.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Водночас, незважаючи на те, що фінансова безпека підприємств є об'єктом пильної уваги з боку вчених, на сьогодні саме поняття «фінансова безпека підприємства» є недостатньо досліджене і вимагає подальшого розгляду.

Мета статті. Головною метою даної роботи є визначення сутності поняття «фінансова безпека підприємств» та розкриття характерних ознак фінансової безпеки в системі фінансового менеджменту підприємства.

Викладення основного матеріалу. Забезпечення сталого розвитку економіки підприємства, стабільності результатів його діяльності, досягнення цілей, що відповідають інтересам власників і суспільства в цілому, неможливі

без розробки і проведення самостійної стратегії підприємства, яка в сучасній економіці визначається наявністю надійної системи його фінансової безпеки. Ефективність діяльності підприємств в ринковій економіці обумовлюється багато в чому станом його фінансів, що і призводить до необхідності розгляду проблем забезпечення фінансової безпеки підприємства.

Навіть при високій прибутковості бізнесу недостатня увага до проблем фінансової безпеки підприємства може призвести до того, що підприємство стане об'єктом ворожого поглинання з іншого боку, зростання темпів бізнесу викликає більш високу залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування і, можливо, втрату самостійності в прийнятті управлінських рішень.

Поняття «фінансова безпека» є достатньо складною категорією, що спричиняє існування різноманітних підходів до трактування його економічної сутності. Відсутність єдиного науково обґрунтованого та офіційно затвердженого підходу щодо визначення поняття «фінансова безпека підприємства» зумовлює необхідність встановлення найбільш оптимального визначення цього поняття. Тому доцільно порівняти наукові думки вчених, що у подальшому дозволить уникнути непорозумінь щодо сутності фінансової безпеки.

Так, Т.Р. Данилишин та Ж.В. Галак [1, с. 13] розглядають фінансову безпеку як найважливішу складову економічної безпеки підприємства, оскільки від неї залежить вся діяльність підприємства. Аналогічної точки зору дотримуються В.Л. Плєскач та А.В. Кулик [2, с. 28], які в системі економічної безпеки підприємства виділяють фінансову підсистему як основну. Також домінуючою складовою в системі економічної безпеки Л.С. Сорока [3, с. 53] визнає фінансову.

Досить широке тлумачення поняття «фінансова безпека» наводить О.І. Барановський [4, с. 272-273], який трактує дану економічну категорію як: 1) ступінь захищеності фінансових інтересів на усіх рівнях фінансових відносин; 2) рівень забезпеченості громадянина, домашнього господарства, верств

населення, підприємства, організації, установи, регіону, галузі, сектора економіки, ринку, держави, суспільства, між державних утворень, світового співтовариства фінансовими ресурсами, достатніми для задоволення їх потреб і виконання існуючих зобов'язань; 3) стан фінансової, грошово-кредитної, валютної, банківської, бюджетної, податкової, розрахункової, інвестиційної, митно-тарифної та фондової систем, а також системи ціноутворення, який характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх та зовнішніх негативних впливів, здатністю відвернути зовнішню фінансову експансію, забезпечити фінансову стійкість (стабільність), ефективне функціонування національної економічної системи та економічне зростання; 4) якість фінансових інструментів і послуг, що запобігає негативному впливу можливих прорахунків і прямих зловживань на фінансовий стан наявних та потенційних клієнтів, а також гарантує (у разі потреби) повернення вкладених коштів.

Бланк І.О. [5, с. 24] розуміє під фінансовою безпекою підприємства кількісно та якісно детермінований рівень його фінансового стану, що забезпечує стабільний захист його пріоритетних збалансованих фінансових інтересів від ідентифікованих реальних і потенційних загроз внутрішнього та зовнішнього характеру, параметри якого визначаються на основі його фінансової філософії і створюють необхідні передумови фінансової підтримки стійкого розвитку в поточному та перспективному періоді.

Горячева К.С. [6, с. 5] подає наступне визначення: «Фінансова безпека підприємства – це такий його фінансовий стан, котрий характеризується, по-перше, збалансованістю і якістю сукупності фінансових інструментів, технологій і послуг, котрі використовуються підприємством, по-друге, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх загроз, по-третє, здатністю фінансової системи підприємства забезпечувати реалізацію власних фінансових інтересів, місії і завдань достатніми обсягами фінансових ресурсів, по-четверте, забезпечувати ефективний і сталий розвиток цієї фінансової системи.

Російський вчений-економіст Р.С. Папєхін [7, с. 14] стверджує, що фінансова безпека визначає граничний стан фінансової стійкості, в якому

повинно знаходитися підприємство для реалізації своєї стратегії, характеризується спроможністю підприємства протистояти внутрішнім і зовнішнім загрозам.

Давидюк Т.В. [8, с. 45] зазначає, що фінансова безпека – це такий стан, за якого підприємство: знаходиться у фінансовій рівновазі, забезпечується стійкістю, платоспроможністю і його ліквідністю в довгостроковому періоді; задовольняє потреби у фінансових ресурсах для стійкого розширеного відтворення; забезпечує достатню фінансову незалежність та захищеність фінансових інтересів власників підприємства; здатне протистояти наявним небезпекам і загрозам та таким, що виникають, які призводять до фінансового збитку.

На думку Т.Г. Васильціва, В.І. Волошина, О.Р. Бойкевича, В.В. Каркавчука [9, с. 31] фінансова безпека підприємства є динамічною ознакою фінансового стану підприємства, яка відображає його стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз, здатність до сталого й збалансованого розвитку та захисту своїх фінансових інтересів.

Реверчук Н.Й. [10, с. 22] визначає фінансову безпеку підприємства як захист від можливих фінансових втрат і попередження банкрутства підприємства, досягнення найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів.

Єпіфанов А.О., Пластун О.Л., Домбровський В.С. [11, с. 25] розуміють під фінансовою безпекою здатність суб'єкта підприємництва здійснювати свою господарську, зокрема й фінансову діяльність, ефективно і стабільно шляхом використання сукупності взаємопов'язаних діагностичних, інструментальних та контрольних заходів фінансового характеру, що мають оптимізувати використання фінансових ресурсів, забезпечити належний їх рівень та нівелювати вплив ризиків внутрішнього та зовнішнього середовищ.

Автори Т.Б. Кузенко, В.В. Прохорова, Н.В. Саблина [12, с. 28] тлумачать категорію «фінансова безпека» як стан найбільш ефективного використання

інформаційних, фінансових показників, ліквідності та платоспроможності, рентабельності капіталу, що знаходиться в межах своїх граничних значень.

Мунтіян В.І. [13, с. 121] розглядає фінансову безпеку як стан найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів підприємства, виражений в кращих значеннях фінансових показників прибутковості і рентабельності бізнесу, якості управління, використання основних і оборотних засобів підприємства, структури його капіталу, норми дивідендних виплат по цінних паперах підприємства, а також курсової вартості його цінних паперів як синтетичного індикатора поточного фінансово-господарського стану підприємства і перспектив його технологічного і фінансового розвитку.

Кириченко О.А. та Кудря І.В. [14, с. 26] розуміють під фінансовою безпекою підприємства діяльність з управління ризиками та захисту інтересів підприємства від зовнішніх і внутрішніх загроз з метою забезпечення стабільного розвитку підприємництва та зростання його власного капіталу в поточній і стратегічній перспективах.

Погосова М.Ю. [15, с. 7] наводить наступне визначення: «Фінансова безпека – це комплексна характеристика функціонування суб'єкта господарювання, що відбиває його потребу у захисті фінансових інтересів, яка існує об'єктивно за умови постійного впливу реальних і потенційних загроз макро-, мезо- і внутрішнього середовища, та викликає необхідність формування його спроможності реалізовувати свої інтереси у процесі взаємодії з контрагентами системи фінансових відносин».

Кракос Ю. Б. та Разгон Р. О. [16, с. 90] вважають, що суть фінансової безпеки полягає у здатності підприємства самостійно розробляти і проводити фінансову стратегію відповідно до цілей корпоративної стратегії, в умовах невизначеного і конкурентного середовищ.

Таким чином, аналіз наукової економічної літератури з проблем забезпечення фінансової безпеки підприємства дає змогу стверджувати, що існує декілька точок зору щодо сутності поняття «фінансова безпека підприємства», а саме: 1) з точки зору позиції фінансового стану підприємства;

2) з точки зору стабільності та стійкості діяльності підприємства; 3) з точки зору ступеня ефективності використання ресурсів підприємства.

Розкриття сутності фінансової безпеки підприємства базується на виявленні найбільш важливих її характеристиках.

Зокрема, Ю.М. Воробйов, О.І. Воробйова, О.Г. Блажевич до найбільш важливих характеристик фінансової безпеки підприємства відносять [17, С. 15-16]: 1) обсяги та структуру фінансових ресурсів підприємства; 2) джерела формування фінансових ресурсів та їх вартість; 3) обсяги та структуру сукупного капіталу підприємства; 4) напрями, обсяги та структуру використання фінансових ресурсів підприємства; 5) співвідношення доходів та витрат підприємства; 6) співвідношення обсягів внутрішніх та зовнішніх джерел формування фінансових ресурсів підприємства; 7) обрану стратегію і оперативно-тактичну модель фінансового забезпечення розвитку підприємства, формування його активів, інвестиційної діяльності; 8) рівень фінансового ризику і обсяги формування прибутку підприємства; 9) якість прибутку, що отримує підприємство в процесі господарювання і її достатність для самофінансування; 10) частку і якість позикових коштів у складі фінансових ресурсів та сукупного капіталу підприємства; 11) рівень платоспроможності, ліквідності, фінансову стійкість та спроможність витримувати наслідки негативних фінансових явищ; 12) наявність резервів і спроможність підприємства швидко забезпечити мобілізацію фінансових ресурсів із різних джерел, зокрема, внутрішніх; 13) гнучкість системи фінансового прогнозування та планування підприємства; 14) здатність фінансової системи підприємства до необхідних швидких змін під впливом внутрішнього та зовнішнього середовища; 15) структуру власності капіталу підприємства; 16) вартість підприємства.

Визначені характеристики фінансової безпеки підприємства можуть бути або позитивними, або нейтральними, або негативними. Якщо основні характеристики фінансової безпеки мають позитивне значення для підприємства, то рівень фінансової безпеки можливо вважати достатнім. Якщо

основні характеристики мають нейтральне значення, то фінансова безпека підприємства є нестійкою, тобто не має гарантованої фінансової безпеки. Якщо основні характеристики мають негативне значення для підприємства, то фактично воно не має фінансової безпеки, стан фінансової системи підприємства кризовий. Звідси є об'єктивна загроза банкрутства і ліквідації підприємства.

Бланк І.О. [5, с. 345] виділяє наступні характеристики фінансової безпеки підприємства: 1) фінансова безпека підприємства є основним елементом системи економічної безпеки в загальному складі елементів економічної безпеки; 2) фінансова безпека є системою кількісних і якісних параметрів фінансового стану підприємства, що в комплексі відображають рівень його фінансової захищеності; 3) об'єктом гарантування фінансової безпеки є сформована система пріоритетних фінансових інтересів підприємства, які вимагають захисту в процесі фінансової діяльності; 4) важливим цільовим спрямуванням системи фінансової безпеки підприємства є створення необхідних фінансових передумов сталого зростання підприємства у поточному та перспективних періодах; 5) основою формування фінансової безпеки підприємства є ідентифікована система реальних та потенційних загроз зовнішнього і внутрішнього характеру його фінансовим інтересам; 6) система фінансової безпеки конкретного підприємства допускає диференційований рівень кількісних і якісних параметрів захищеності фінансових інтересів; 7) фінансова безпека підприємства є системою, яка забезпечує стабільність важливих фінансових пропозицій розвитку підприємства, які формують захист його фінансових інтересів.

До понятійного апарату фінансової безпеки підприємства можна віднести такі категорії, як:

1. Об'єктом фінансової безпеки підприємства виступає фінансова діяльність підприємства, безпеку якої необхідно забезпечити (фінансова діяльність – це процес, на який спрямовується функціонування підсистеми забезпечення фінансової безпеки).

2. Суб'єкти фінансової безпеки – це керівництво підприємства і його персонал незалежно від займаних посад і виконуваних обов'язків.

Халіна О.В. [18, с. 265] поділяє суб'єктів фінансової безпеки на внутрішні та зовнішні, які, в свою чергу поділяються на суб'єктів прямого впливу та суб'єктів непрямого впливу. До внутрішніх суб'єктів прямого впливу автор відносить Раду директорів, службу безпеки, фінансовий відділ, комерційний відділ. Серед внутрішніх суб'єктів непрямого впливу виділяють відділ інформаційно-технічного забезпечення, відділ маркетингу, решта персоналу.

Зовнішніми суб'єктами прямого впливу є контрагенти, кримінальні структури, комерційні банки, фондові біржі, Міжбанківська валютна біржа. До зовнішніх суб'єктів непрямого впливу відносяться законодавчі органи, правоохоронні органи, органи виконавчої влади, Державна фіскальна служба України, Міністерство фінансів України, Національний банк України, конкуренти, страхові компанії.

3. Предмет фінансової безпеки підприємства полягає у діяльності суб'єктів фінансової безпеки як реалізації принципів, функцій, стратегічної програми або конкретних заходів із забезпечення фінансової безпеки, яка спрямована на об'єкти фінансової безпеки.

4. Основними цілями фінансової безпеки підприємства є: технологічна незалежність і висока конкурентоспроможність; високий рівень кваліфікації; правове забезпечення всіх сторін фінансової діяльності; ефективне інформаційне забезпечення; захист комерційної таємниці; мінімізація негативного впливу на екологію; безпека майна та капіталу, який бере участь в управлінні.

5. Ризик виступає однією з форм небезпеки, а саме: а) можлива небезпека невдачі дій, що вживаються, або самі дії, пов'язані із такою небезпекою; б) існування або можливість виникнення ситуації, за якої формуються передумови протидії реалізації цінностей, інтересів і цілей забезпечення безпеки; в) можливість, яка спричиняє чи може спричинити невдачі запланованих дій та погіршити становище підприємства або спричинити його банкрутство

(фінансовий ризик безумовно пов'язаний з управлінням підприємством і прийняттям для підприємства кардинальних рішень: будь-яке управлінське рішення – це вже ризик його реалізації і наслідків) [19].

6. Поняття «загроза» є близьким за суттю і рівнем впливу на об'єкт загрози до терміну «небезпека». Загроза виступає ще однією формою небезпеки, а саме: 1) як небезпека на стадії можливого переходу у дійсність, як наявна чи потенційна демонстрація готовності: а) щодо суб'єктів господарської діяльності – одних суб'єктів завдати шкоду іншим; б) щодо процесів, явищ – негативно вплинути на господарську діяльність підприємства; 2) існування або можливість виникнення ситуації, за якої формується передумови протидії забезпеченню безпеки (вона обмежується діями, які підкріплюють її, але не переростають у діяльність, безпосередньо спрямовану на її здійснення); 3) сукупність причин та умов, які створюють небезпеку інтересам суб'єкта [20].

Проведе дослідження дозволяє нам узагальнити і доповнити сутнісні характеристики фінансової безпеки підприємства в такий спосіб:

1. Фінансова безпека є одним з основних елементів економічної безпеки підприємства. У загальному складі елементів економічної безпеки фінансова компонента є домінуючою в силу основоположного значення структури і рівня фінансового потенціалу підприємства для забезпечення основних цілей його діяльності.

2. Фінансова безпека може бути охарактеризована за допомогою комплексу кількісних і якісних параметрів фінансового стану, що відображають рівень його захищеності від зовнішніх і внутрішніх загроз. Ступінь даного захисту обумовлений здатністю органів управління підприємства на відповідних рівнях: забезпечити сталий економічний розвиток підприємства, досягнення основних цільових параметрів діяльності при збереженні його ліквідності та певного рівня фінансової незалежності, необхідного для підтримки його стійкості в поточному періоді; нейтралізувати негативний вплив кризових явищ економіки, навмисні дії конкурентів та інших «недружніх» структур; запобігати угодам з активами підприємства, що

створюють загрозу втрати прав власності; сформувати адекватну систему обліку фінансових потоків і підвищити ефективність системи контролю; залучити і використовувати позикові кошти за оптимальною вартістю і контролювати прийнятний рівень боргового навантаження; запобігати випадкам недбалості, шахрайства, а також навмисним діям персоналу у відносинах із контрагентами, а також інші фінансові порушення; розробити і впровадити систему постійного моніторингу фінансового стану підприємства з метою раннього діагностування кризових явищ і ознак банкрутства.

Реалізація перелічених напрямів допоможе підприємству створити необхідний запас міцності фінансової системи, що забезпечить подолання кризових наслідків.

3. Показники фінансової безпеки повинні мати порогові значення, за якими можна судити про рівень фінансової стійкості підприємства.

4. Об'єктом забезпечення фінансової безпеки виступає сформований комплекс пріоритетних фінансових інтересів підприємства, які потребують захисту в процесі здійснення діяльності. На даному етапі важливо інтегрувати пріоритетні фінансові інтереси підприємства, які відіграють найбільш важливу роль в процесі його розвитку, оскільки розгляд всіх фінансових інтересів, породжуваних різноманітними видами фінансових відносин підприємства на всіх рівнях його фінансової діяльності, буде істотно ускладнювати систему його фінансової безпеки і знижувати можливості реалізації комплексу пріоритетних превентивних заходів.

5. Основою формування фінансової безпеки підприємства є ідентифікація реальних і потенційних загроз внутрішнього і зовнішнього характеру його фінансовим інтересам. Серед усіх ідентифікованих загроз фінансовим інтересам підприємства основна увага повинна приділятися найбільш небезпечним їх видам, до яких відносяться ті, що мають прямий вплив на можливості реалізації пріоритетних фінансових інтересів підприємства і призводять до досить відчутних за розміром і наслідками втратам.

6. Найважливішою цільовою спрямованістю фінансової безпеки підприємства є створення системи необхідних фінансових передумов сталого зростання і розвитку в короткостроковому і довгостроковому періодах. У короткостроковому періоді мета і завдання формування фінансової безпеки повинні бути орієнтовані на стабілізацію його фінансового стану, при якому закладаються основи для майбутнього розвитку. У довгостроковому періоді мета і завдання системи фінансової безпеки повинні бути спрямовані на збереження найважливіших фінансових пропорцій, що забезпечують постійне зростання ринкової вартості підприємства.

Таким чином, на нашу думку, під фінансовою безпекою підприємства доцільно розуміти певний фінансовий стан підприємства, що характеризується його здатністю протистояти існуючим і виникаючим загрозам, що забезпечується постійним моніторингом та діагностикою її рівня, а також формуванням комплексу превентивних і контрольних заходів.

Запропоноване авторське трактування поняття «фінансова безпека підприємства» відрізняється від існуючих виділень в якості основних умов стану фінансової безпеки наявності моніторингу фінансової безпеки і формування комплексу превентивних і контрольних заходів.

Висновки і пропозиції. Однією з найважливіших умов забезпечення стійкого зростання підприємства і формування позитивних результатів його фінансової діяльності є існування ефективної системи фінансової безпеки, яка забезпечить захист підприємства від зовнішніх і внутрішніх загроз. У процесі аналізу наукової літератури визначено, що в економічній теорії фінансову безпеку підприємства розглядають, як правило, з трьох точок зору, а саме: з точки зору позиції фінансового стану підприємства; з точки зору стабільності та стійкості діяльності підприємства; з точки зору ступеня ефективності використання ресурсів підприємства

Отже, процес забезпечення фінансової безпеки підприємства можна розглядати як процес запобігання всебічним збиткам, що можуть бути отримані

внаслідок негативних дій за різними аспектами фінансово-господарської діяльності підприємства.

Таким чином, фінансова безпека підприємства є багатоаспектною та складною економічною категорією, що може характеризуватися з різних сторін. Відсутність єдиної точки щодо визначення поняття «фінансова безпека підприємства», яке б об'єднало всі існуючі, робить актуальним подальше дослідження даного питання.

Список літератури:

1. Данилишин Т. Р. Фінансова безпека як складова економічної безпеки підприємств / Т. Р. Данилишин, Ж. В. Галак // Економікс. – 2010. – № 12. – С. 13-15.
2. Плєскач В. Л. Методологічні засади державного регулювання фінансово-економічного розвитку / В. Л. Плєскач, А. В. Кулик // Фінанси України. – 2009. – № 10. – С. 27-35.
3. Сорока Л. С. Обліково-інформаційна система в управлінні економічною безпекою для різних поведінкових моделей підприємства / Л. С. Сорока // Облік і фінанси. – 2013. – № 1(59). – С. 51-55.
4. Барановський О. І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення) : монографія / О. І. Барановський. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2004. – 759 с.
5. Бланк И. А. Управление финансовой безопасностью предприятия : учеб. пособ. / И. А. Бланк. – К. : Ника-Центр, 2004. – 784 с.
6. Горячева К.С. Механізм управління фінансовою безпекою підприємства : автореф. дис. канд. екон. наук : 08.06.01 / К. С. Горячева ; Київський національний ун-т технологій та дизайну. - К., 2006. - 16 с.
7. Папехин Р. С. Факторы финансовой устойчивости и безопасности предприятия : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. экон. Наук : спец. 08.00.10 / Р. С. Папехин. – Волгоград, 2007. – 21 с.
8. Давидюк Т. В. Фінансово-економічна безпека або фінансова складова економічної безпеки: епістемологічний підхід / Т. В. Давидюк // Проблеми

теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Сер. : Бухгалтерський облік, контроль і аналіз. – 2013. – Вип. 1. – С. 39-52.

9. Васильців Т. Г. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення: монографія / Васильців Т. Г., Волошин В. І., Бойкевич О. Р., Каркавчук В. В., [за ред. Т. Г. Васильціва]. – Львів: Ліга-Прес, 2012. – 386 с.

10. Реверчук Н. Й. Управління економічною безпекою підприємницьких структур : монографія / Н. Й. Реверчук. – Львів : ЛБІ НБУ, 2004. – 195 с.

11. Фінансова безпека підприємств і банківських установ : монографія / А. О. Єпіфанов, О. Л. Пластун, В. С. Домбровський та ін., [за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. А. О. Єпіфанова]. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. – 295 с.

12. Кузенко Т. Б. Управление финансовой безопасностью на предприятии / Т. Б. Кузенко, В. В. Прохорова, Н. В. Саблина // Бизнес Информ. – 2007. – № 12 (1). – С. 27–29.

13. Мунтіян В. І. Економічна безпека України / В. І. Мунтіян. – К. : КВІЦ, 1999. – 464 с.

14. Кириченко О. А. Вдосконалення управління фінансовою безпекою підприємств в умовах кризи / О. А. Кириченко, І. В. Кудря // Інвестиції : практика та досвід. – 2009. – № 10. – С. 22–26.

15. Погосова М. Ю. Діагностування фінансової безпеки промислового підприємства : автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.08 / М. Ю. Погосова ; УБС НБУ. – К., 2010 – 21 с.

16. Кракос Ю. Б. Управління фінансовою безпекою підприємств / Ю. Б. Кракос, Р. О. Разгон // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики. – 2008. – № 1(1). – С. 86–97.

17. Воробйов Ю. М. Фінансова безпека будівельних підприємств : монографія / Воробйов Ю. М., Воробйова О. І., Блажевич О. Г. – Сімферополь : ВД «АРІАЛ», 2013. – 180 с.

18. Халіна О. В. Ключові аспекти забезпечення фінансової безпеки підприємства / О. В. Халіна // Бизнес Информ. – 2015. – № 1. – С. 263-268.

19. Ліпкан В. А. Безпекознавство : навч. посіб. / В. А. Ліпкан. – К. : Європ. ун-т, 2003. – 208 с.

20. Ліпкан В. А. Національна безпека України : навч. посіб. / В. А. Ліпкан. – К. : Кондор, 2008. – 552 с.